

WWW.UNILIB.

У
Н
И

В

Б

Р

З

И

Т

Р

С

К

Л

Е

В

Л

Е

В

Л

Е

В

Л

Е

В

Л

Е

В

ШКОЛСКИ ГЛАСНИК

ЛИСТ ЗА ШКОЛУ И УЧИТЕЉЕ

Бр. 16.

У Новом Саду, 15. октобра 1909.

Год. II.

САДРЖАЈ: У служби народу, од Ј. Миодраговића. — Научна и морална филозофија. René Worms, превод Ж. Раковића. — Извештај о трогодишњем раду учит. збора новосад. шк. среза. — Практичне обраде: Мере за време. — Срески зборови: Будимски, вел. какиндеки, вршачки срески учит. збор. — Допис: Из Потисја. — Преглед књига: Одговор г. Ђоки Петровићу. — Белешке. — Мало одговора. — Нове књиге.

У служби народу.

Народ је састављен од нас, јединица својих. Ми смо делови његови, а он је целина. Целина је старија од делова. Делови се мењају, а целина остаје. Ми долазимо и одлазимо, а народ остаје. Али у томе народу опет остајемо ми не само гробом него и у потомству своме. Место нас живе синови наши, деца наша и потомци наши. С тога рад за народ свој то је рад за потомство своје; и обрнуто, рад за потомство своје то је рад за народ свој. Два су дакле рада и природна, и оправдана, и нужна. Јер као што је потребно да се човек брине о себи, исто је тако потребно да се брине о потомству своме, дакле о народу своме. А у томе народу живимо и ми, те брига о њему обухвата и бригу о нама и бригу о породици и потомству нашем. С тога та брига није мало важна. Она је важнија од бриге о себи лично, о себи као индивидуи.

Народи се додирују, и борба између њих је још оштрија него између појединих индивидуа. И у тој борби побеђује онај који се више стара о себи као целини и где се целина више стара о деловима својим. А подлеже онај, где је мање свести, мање мара за себе и мање овога старања.

*

И школа мора бити у служби народу своме, особито она народна, основна, нормална. Она сва мора да буде народна. Она мора не само да одржава језик народни и обичаје народне, него и да чини све оно што потпомаже опстанак и развитак на-

родни а отклања све оно што му стаје на пут да живи слободно и да се развија.

А како ће ово учинити?

Ми налазимо, да је веома узан круг ограничити се само на језик и обичаје народне. Непотпуно је и додати томе још и упознавање с историјом народном и земљама у којима он живи. Јер, језик може потиснути и други који; обичаја има и глувих и штетних; прошлост је тамна, маглопита и без утицаја на чиниоце у садашњици; а земља може остати само по имену наша, ако допустимо да је туђин насели и заузме. Све је то дакле недовољно. Прва помоћ и истинско старање о народу своме, дакле о себи и потомству своме, иде много даље.

На првом месту, наш народ *физички* *пропада*, кржља, много болује и умире. Морамо дакле из основа изменити његове *хигијенске* прилике и у школи и на дому. У школи се много више мора пазити на здравље и развијање телесно, а и школа, и црква, и журналистика, и књижевност и сва јавност морају се постарати, да се здравствене прилике поправљају и у кући српској, особито на селу, где их је највише а погодбе за здравље су у њима најгоре. Та само кад бисмо успели, да се народ наш мање трује шљивовицом, да више привређује, а мање троши о славама и свадбама, па бисмо много учинили! А ако бисмо му још поправили и стан, храну и одело, онда бисмо учинили још више. И ово нам мора бити прва брига у старању о народу своме. А у овоме школа може

много да учини. Она може не само да очува омладину, него и да је навикне на разумнији живот и чување здравља. О, кад би је само упутила у томе, да уме да цени колико вреди чист ваздух, сунце и чистота у свему!...

На другом месту народ наш *привредно* опада. Он сиромаше све више, а „од немања тврђег града нема“. Оскудица му не да да живи ни у кући ни у народу и држави као човек. Она га спутава; она му везује руке и одржава га у бедо и невољи. Она га убија. Зато ко подиже народ свој материјално, он га подиже и физички и морално, па му даје средстава и за умно напредовање. А у овоме може и сама школа много да учини. Мање фразеологије а више рада, мање речи а више живота, па ће одмах бити другојаче. Школа не сме одицкати од рада, него обрнуто: она мора навикавати на рад. И наше школе данас немају веће мане по што је она: „Чујем клепет млина, али брашна нема“. Школа се ограничила само на умни рад и рад речима, а то је кроз погрешно; јер је и неприродно и штуро, празно. А никаква физичка рада и стварања у њој. Па чак ни пртању није дато оно место, које оно заслужује. Па не само то, него школе морају имати и своје баште, градине или вртове, који ће послужити не само као очигледно средство за учење и вежбалиште за децу него и као расадник за околину свега културнога и најбољег. А скромни почетци у ручним радовима у радионици зими, особито у продужним школама, послужуће као основа за наше занате и унапређење њихово. Јер без боље привреде и унапређења занатске радиности наш се народ материјално не може подићи, а без тога ни умно, ни морално, ни физички. Тешко и школи и народу, који одицава свој подмладак од *рада*! Он ће се ликом опасати и најпосле пропасти. Рад одржава народе, и само радом народи напредују.

На трећем месту народ морамо јачати *морално*: да се не мрзи, да се не свађа, да се слаже, да се удружује, да се удружен потпомаже узајамно у свему и да против стаје свему што руши његово биће. Одвраћати га од цепања у партије и учити

га да има само *једну* партију: *српску*. Јер је наша снага и наш спас у оној причи о спону: да се само *сви скупа* можемо одупрети спољној сили, да нас не поломи. Зато слободно да исповедамо, да ко завађа народ наш и дели га у партије, да се између себе коље и троши, тај није пријатељ ни наш, ни народни, па ни свој. Неслога и сепаратизам су најјаче одлике наше, и српске и словенске, и е тога добро морамо пазити на њих још од детињства. А школа и црква народна морају предњачити у овоме и делом и речима.

На послетку мора се народу чувати његова *вера*. Ма колико да освајају космополитске идеје, које приближују народе један другоме, опет сваки народ мора чувати своје одлике, ако хоће у тој мешавини да се чува као народ. Зато му поред језика као најјаче одлике мора остати и вера његова као и обичаји његови, барем они добри. Јер је вера најјачи чинилац у души свакога народа, особито непросвећенијега као што је и наш, пошто им она замењује и умну и моралну просвећеност. Али се не везивати само за спољне облике и обреде, него ваља јачати ону праву веру у Бога у души детињој и народној, и развијати ону праву религиозност или побожност, која крепи и која располаже душу за свако добро.

И само ће тако школа бити од праве користи народу свом.

Београд.

Ј. Миодраговић.

Научна и морална филозофија.

Rene Worms.

Превео е француског Живојин Раковић, учитељ — Потпорањ.
(Наставак.)

Обележили смо ону непрекорачиву ограду која постоји између природе и човечанства, између разноврсних класа бића, која су насељена у свету. Међутим то још није ништа. У природи све бива мртвим прелазима и по решавању континуивности. У свету има три врсте бића: минерала, створених са снагом, биљака створених са силом и животом, животиња створених са силом, животом и мишљу. Али сила се граници са животом, а овај са мишљу. Између

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

биљака и животиња посредују протозое, које су свакако жива бића али не представљају чисте особине биљака нити животиња, према томе требало би да их распоредимо по основи заједничкој овим двама групама. Па саме праживотиње образују још прелаз између живих и безживотних бића; јер се са њихових правилних геометријских облика, са њихова минерална изгледа, називају кристалима који једва да дају знања о животу свом. Дакле: између разноврсних облика бића постоје прелази. Али ми можемо и даље ићи и размишљати о начину преображавања форми једних у друге. Посматрање природњака а на посе чувени огледи Карла Дарвина показали су варирање животињских врста. Из огромног броја чињеница, нагомиланих природним наукама, закључити можемо, да се бића континуивно (непрекидно) прилагођавају све дотле, док једном не узму савршен облик према средини у којој живе. И од то доба се допринело мисли, да се бића неуморно усавршавају тим прилагођавањем; рудимент-облици могли су дакле, течајем времена, рађати више облике; јер у једном минералу — услед тајанствених кемиских акција — може избити живот; или у живом бићу, прогресом генералне структуре, пре свега нервнoг апарата, може се појавити једнога дана мисао. Тако природа корача у напред, од нижих егзистенција к вишим, логаном еволуцијом.

У идеји еволуције, прогреса још се разумевају друштвене науке. Оне нам управо показују, да човек свагда тражи „боље“ или да се свагда одлучује за акта, која, изгледа, да му доприносе материјалном или моралном прогресу стања његова. Овај је прогрес постепено узео више облика:

1. Прво се почео материјални прогрес остваривати. Прва потреба коју је човек осетио, беше му старање о материјалном животу (јести, пити, спавати одевати се и др). Изналажење корисних вештина у томе беше прво његово изналажење

2. Али ускоро за тим, да би се усавршиле ове корисне вештине, потребно је било упознати се са некојим научним појмовима. За свеспо обрађивање, потребно је било

мерити поља; то беше зачетак геометрије. За конструисање првих машина нужно беше знање закона о тежини: зачетак механике и физике. Дакле: прве науке на почетку свом беху у зависности од корисних вештина. Не много доцније за тим човек је — пошто му се интерес пробудио — учио култивисање са њима. Такав беше почетак научног прогреса.

3. Старајући се оваким начином за потребе врло крушне у својој егзистенци, човек у раду није престао „радити“; тако је вештина која у почетку беше груба, проста, постала током времена све више и више савршена. Ово беше естетички прогрес.

4. На реду је напослетку морални и политички прогрес. Први односи људи међу собом беху регулисани само врло строгим законом. Али нужно насгупи тренутак кала упознамо опасности таког стања по опћу хармонију међу људима. Људи беху, дакле, приморани да споразумно регулишу реципрочне своје односе; тиме се увуче идеја *правде*. За тим се породи идеја *доброте*, *хришћанске љубави*, *свеопћег братства*, преко питомих породичних обичаја и утецајем религије и филозофије. То су два велика прогреса постигнута у моралном поретку. На политичкој области — на сличан начин — самовољу првих поглавара требало је да замени сватање, да се нејаки осигурају, обезбеде; тако наступи слобода свачијег имања у место једног јединог и једнакост свију на место надмоћности некојих привилегисаних.

То су, врло укратко резумиране, главне фазе прогреса који нам показује историја људских друштава. Из ових перијода уздиже се једна опћа идеја: идеја прогреса. Друштвене науке нису ништа друго до ли знање у оној мери у којој је постигнут овај прогрес као што ни друштвене вештине нису друго него истраживање средстава у убрзавању свога тока. Дакле: друштвене науке битно показују тежњу човека према бољем. Као природне науке резумиране: тежња нижих облика према вишим, *еволуција*.

ОДЕЉАК XIII.

Генерални закључци наука.

Закон еволуције.

Да видимо који су закључци партикуларних наука. У свету се изјављује развиће извесних сила по строгом низу узрока и ефекта. Детерминизму и механизму апстрактних наука прикључују конкретне науке појмове о слободи и ограничениости, који се слажу са првима без поништаја. И ова је тачка конкретних наука најистинитија и најдубља, јер су ове науке најнепосредније у контакту са реалитетом покретања и живљења. Оно што нам ове науке особито откривају, јесте еволуција, прогрес универзума. Ова нам идеја еволуције синтезује најбоље конклузије свију наука. Еволуција је врховни закон света, који ми испитујемо. Треба дакле да скицирамо у великим потезима начелне промене универзалне еволуције.

Универзум (свемир) се у почетку јављао као конфузна маса, хаотична, на којој никаквога органског живота није могло бити, где су сви делови сензитивно хомогени. Напослетку, услед непознатих акција, ова се маса поделила на више делова, који су се почели разилазити један од другог. Данас је свет постао хетерогеним, то јест састоји се из разноврсних елемената. Ну, истодобно са поделом и разилажењем, ови се елементи почеше лагано асоцирати (везивати) и међусобно координирати. Дакле: конфузна се маса ширила, да уступи места рудиментном (кржљавом) организму. Тако је, дакле, свет ишао „од конфузног хомогенитета (једнородности) ка координираном хетерогенитету (разнородности)“ (Херберт Спенсер), зато кажу, да је постао вишестручнији.

Примитивна је маса образовала маглуштине, које су — пошто су се распале — продуковале звезде (хипотеза Лапласова). Једна је од њих земља. Она беше у почетку у усијаном стању а пошто се расхладила подели се и тада се образоваше минерали. Ови се лагано модификоваше и компликоваше утецајем хемиских акција и реакција, док није нека хемиска акција, сложенија од других, (и чија нам тајна из-

миче) једном учинила, да избије живот у рудиментном облику протоплазме, у изгледу, без сумње, најпростијих протозоа. Ова је протоплазма лагано расла, затим се поделила. Али различите ћелије образоване делењем једне исте ћелије — матере, наклоњене беху да по свом облику остану једне, да се вежу једне за друге, да би се могле узајамно потпомагати, те тако је проста и пространа протоплазма дала повода сложеном телу, уједињеном ћелијама, двогубим прогресом у множини и јединство. Тако се образоваше биљке и минерали: образовани једном, даље се развијаху у истом облику (на исти начин), усавршавајући своје удове и координирајући (сређивајући) исте на путу одржања комуналне егзистенце. Да би егзистенцу очували, ови се организми мораше међу собом борити; јер *квантитет хране потрошене на површини земље сасма је недовољан, да засити клице, које се годишње множиле живим бићима* (закон Малтусов). Потребно је да се много од ових клица изгуби, да би само мањи број могао опстати. Од њих ће оне опстати, које имају највише предности у „борби за живот“. Те предности могу бити од две сорте: Једне се пренашају на биће преко организма предака истог; организам одређује за то биће традиционалне или урођене карактере; друге су напротив, стечене самим собом, у току сопствене егзистенце; јер да може живети, приморан је прилагодити се према средини и у овом прилагођивању чешиће се кодифицирати. Наслеђе и прилагођивање јесу, дакле, два значајна фактора еволуције живих бића. Она бића која имају најсавршенијих наслеђених особина или која се бољем знају прилагодити, преживе онако како их је баш сама природа одабрала: то је природни избор бољих (Дарвин). Да би опстало против свих својих супарника, биће треба неуморно да се усавршава, како и свађамо континуитет прогреса код живих бића. Тај је прогрес допринео да се од првобитне протоплазме оделише савршенија бића, која су дала повода биљкама и животињама. Прве (биљке) беху у почетку најсретније од куда и потиче њихова обилност у првим геолошким периодима. Али баш та ствар,

да су лако налазиле хране, утврдила их на земљи и установила међу њима прогрес.

Животиње на против — мање сретне у почетку и приморане на неуморно кретање на земљи, да на њој нађу мало ужитка — почеле су развијати своје органе за покретање, за осећање и свој нервни систем. Својство нервног сустава — који може поглавито да се усавршава и који влада над свима другим органима — јесте да концентрише сву њихову (органâ) снагу и да даје бићу јединство. Развијањем и усавршавањем нервног система означен је прогрес у анималном (животињском) свету и то изванредно његово развијање — које омогућава појаву виших облика мишљења — учинило је човека највишим од свију анималних бића. Човек, једном створен, прилагођава се према месту пребивања, што смо означили у претходном одељку, према материјалним потребама, према истини, доброти и праведности. Нема узрока да ће ова еволуција човека као и природе једном престати. Незнамо зашто да не би био прогрес константан, зашто да не би могли човек и природа бесконачно трајати те да се непрестано приближавају и приближе једном оном идеалу, на који они аспирирају. Све нас руководи да мислимо, да ће еволуција и даље следовати у истом смислу и да ће генерације, које нама следују, схватив вредност наших напора бити боље и сретније него ми. То је, дакле, укратко принцип који говори о развићу свега, принцип кога нам одвајају науке конкрет-ног реалитета. Врховни закон свемира јесте развитак према добру.

Али се можемо запитати шта су сама ова бића која се крећу? Шта је супстанца, која их испуњава? На ово питање дати су врло разнолични одговори. По једнима треба разликовати бића сасвим материјална (минерали), бића материјална и душевна (више животиње, човек) и међу овима бића на која се ослањамо (биљке, ниже животиње). Тешкоће овога одговора учиниле су да се мислило на друге филозофе, да сва бића треба да су створена од једне једине и исте супстанце, било то материја (материјалисте), било дух (спиритуалисте) или

стварна супстанца чији су разни облици дух и материја (пантеисте).

Ова питања не падају у област науке: она оставља решење њихово метафизици. За науку је довољно да испита чињенице и да за њих постави законе.

Извештај

о трогодишњем раду учитељског збора новосадског школ. среза.

Прочитан и усвојен у зборској седници у Ст. Врбасу, 22. септ. (5. окт.) о. г.

(Свршетак.)

Преминули су за то време:

Коста Шијачки бивши дугогодишњи председник овога збора као умировљен учит.

Дафина Михајловић бивша чланица управног одбора и вредни перовођа овог збора.

Јован Хаџић бивши вредни перовођа збора.

Сетимо се ових врских наших чланова и овом приликом и тиме докажимо да је међу нама трајан, вечан, њихов спомен!

Изашли су из овог среза:

Веселин Главашки отишао из Бегеча у Бочар.

Глиша Мирковић из Н. Сада, за учитеља гимнастике у срп. вел. гимн. у Нов. Саду.

Живојин Стојадиновић из Бегеча у Вршац.

К. Миловановић из Н. Сада за епарх. школ. референта бачког и будимског.

Милан и Јованка Чешљар из Пироша.

С. Шешевић из Пироша.

Јелисавета Матић из Н. Сада у мировицу.

Као заменице биле су у овом срезу:

Тинка Јовановић у Пирошу и у Н. Саду.

Зорка Средојевићева и

Милица Зечева у Товаришеву.

Променули су места:

Евица Павковићева из Пивница у Н. Сад.

Душан Ружић са новосад. салаша у Н. Сад.

Од учитељица се удале, а и даље остале учитељице:

Сидонија Ракић за учитеља Ђ. Гајина у Н. Саду.

Олга Петровић за учитеља П. Лалошевића у Ст. Паланци.

Даница Бећина за учитеља М. Ђендића у Пивницама.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Као нови чланови дошли су у овај срез :

Зорка Гајшин у Бегеч
 Бранко Стефановић у Д. С. Иван
 Милана Максимовић у Н. Сад
 Јулка Ђурчић у Н. Сад
 Бојана Бајић у Пирош
 Тодор Милованов у Пирош
 Стеван Ђурић у Силбаш
 Стеван Паланачки у Товаришево
 Јосиф Лаковић у Бегеч
 Иван Малешевих у Н. Сад
 Нићифор Шустран у Н. Сад
 Милан Ђосић у Н. Сад
 Милан Ђирић у Ст. Паланку
 Веселин Марјански у Ст. Футог
 Бранко Шегуљев у Пивнице
 Жарко Стефановић у Товаришево.

Кад смо овако изнели слику рада овога среза, сматрамо за дужност да саопштите и погледе своје о досадашњем и будућем раду нашем како смо то искуством црпели из овог нашег зборског рада за ово неколико последњих година.

Дужност је нас свију да у пресуђивању овог нашег заједничког рада будемо скромни и објективни.

Градиво које смо обрадили за ове три и по године не приказује нарочиту знатну вредност, али ипак приказује овај збор као учитељско друштво које у извесној мери прати сувремене појаве у школском и учитељском животу и напредне а добре ствари прихвата свесно.

Треба да признамо да у целокупном нашем раду није било довољно срећености, по овај се недостатак појављује још од почетка ових зборова, а у колико би ми сви као појединци могли понети одговорност за то, са недовољног нашег рада или недовољног интересовања за рад, у толико држимо да је јачи недостатак у самом неподесном организовању и нити одређеном, нити неодређеном делокругу нашем.

С тога би за даљи бољи и напреднији развитак у раду ових зборова, потребно било да промислимо, не би ли успешнији рад могли развити ако израдимо себи други нацрт рада који би повео у заинтересованији рад све чланове овог среза и тиме их осоклопио на што темељније и истрајније проучавање своје педагошке струке и сталешких прилика, а тим

путем постепено стварао од њих вредне и вишене раденике како на практичном пољу, тако и на пољу педагошке штампе.

У корист тога овај одбор држи да би се у будуће могло на друкчијој основи поступити у погледу рада. А то би било овако :

Пошто ми имамо у већем броју наших општина у срезу, више од две учитељске снаге, које по нашем школ. закону чине месни збор, то би добро дошло раду овога среза кад би се за расправљање истакао један извештај број сувремених питања што се тичу школе и учитељства, и та питања да се поделе по појединим зборовима на обраду, а резултати до којих се дође при таким обрадама у месним зборовима да се изнесу у оваку среску седницу на коначно доношање резолуције односно обележавање нашег становишта у дотичном питању.

Уз овакав рад могли би завести још једну новост у погледу реда у раду.

Ми смо једном донели одлуку да у свакој зборској седници буде расправљена по једна тема за коју су сви чланови обавезни да се спреме. У овој ствари нисмо скоро ништа постигли. Одбор овај предлаже да покушамо од сада у погледу раденика ићи редом. За сваку зборску седницу да се прихватају рада по три члана овога збора, сваки из другог места и то по азбучном реду имена појединих општина од почетка и од краја. Тако да би у идућој пролетњој седници радио по један члан из Бегеча, Врбаса и Д. С. Ивана, а у јесењој седници по један из Ст. Шова, Футога и Товаришева и тако редом.

За теме би се имао постарати управни одбор, а у тај оквир узимао би и оне теме које поједини чланови овога збора предложе за обраду у зборским седницама.

Можда ће по неком члану изгледати да ћемо оваким радом себе сувише оптеретити, нарочито сад на догледу озбиљних прилика у којима ћемо се налазити са нашим практичним радом у школи. Али време је да једном уђемо у стварнији рад и стечемо свестраног научног материјала, који ће нам у свакој прилици добро послужити и као практичним радницима у школи и као напредним члановима учитељског друштва. То време је баш сад кад се од нас тражи толика жртва каква се ретко од којег сталешка тражи. Ми ћемо сами себи

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

учинити услугу ако се не ослоњимо само на оно што нам власти прописују, него ако те прописе фиксиране у генералном облику почнемо подробније проучавати и упознавати се тим путем са оним правцима у настави и васпитању, који се на западу у просвећенијих народа већ годинама обрађују као покушаји и до нас ето допиру као неке признате реалне идеје, којима ми треба овде да дамо живота, а у ствари не знамо какве су резултате показале те идеје тамо где су поникле. Из самих званичних прописа ми нећемо ништа научити, нити ћемо се моћи спремити да одговоримо дужности која се на нас полаже, а темељним проучавањем истих не само да ћемо се лакше кретати у своме раду него ћемо доћи и до сазнања којим ћемо се као прави наставници и школски људи моћи успешно борити у даној прилици, и стварним доказима сузбијати из наставе и васпитања оне правце, који не одговарају крајевима и друштвеним приликама у којима ми живимо.

Таким оружјем моћи ћемо у подесној прилици изаћи на сусрет и тамо, где сад морамо да ћутимо и да све редом примамо као освечену истину, која ни у првом завичају своме није као така примљена.

Напредни школски кругови траже и у таким питањима да имају одлучну реч и сваку таку нову идеју апатомски растворе пре него што би је усвојили, с тога код њих и нема случаја да се модерне новине у часу, званичним прописима унесу у све школе и школске прилике без разлике, док нису очишћене и прерађене од свију оних мешавина које само дају лепу форму а у ствари огентвају школски рад.

Када би на тај степен рада стигли онда не би износили своје погледе као појединци, него као уједињена снага школских радника који начелно стварају неком добром правцу чврст основ или га обарају са његове доказане неподесности, или бар неосведочене корисности.

У уверењу, да смо и сад као и у свему трогодишњем раду, свесрдно ишли увек само за тим, да у корист школе, наставе и учитеља, а нарочито ове наше учитељске заједнице, увек заступамо овај рад и онакав правац, који нам може углед подићи како школи тако и учитељству овога среза, одбор подноси овај из-

вештај и моли поштовани збор да га узме на знање и разреши овај одбор од даље дужности.

Из седнице управног одбора државе
У Новом Саду, 10. (23.) септ. 1909.

Душан Ружић
перовођа.

Ђока Михајловић
зам. председник.

Практичне обраде.

МЕРЕ ЗА ВРЕМЕ.

Лекције за II. разред.

(Наставак.)

УЧИЛА: Дијаграм*), модел или слика једног видног сахата.

Ко је упамтно дане ове седмице? Реци их! Дан је време и седмица је време. Које време траје дуже — дана, или седмице? Дан је један део од седмице. (Понављање).

Колико дана заједно чине једну седмицу? (7 дана). Колико дана има дакле свака седмица? (7 дана). Овде, на овој слици сам вам обележио једну седмицу. Ово мало парче означаје седмицу. Покажи овде једну седмицу! Покажи и ти једну седмицу! (Вежбање). Овде би могли показати и један дан; овај најмањи делчић показује нам 1 дан. Број дане седмичне. Сад видите, колико седмица стоји једна до друге (1, 2, 3, 4 седмице). Који је данас дан? (нпр. петак). Сутра је субота, крај седмице и са недељом почиње опет нова седмица, која се опет свршава, па настаје нова и тако непрекидно.

Кад пређе 4 седмице, то кажемо, да је прошао један месец. Колико седмица чине дакле 1 месец? Колико седмица има 1 месец? Реците сви! И месец је време. Које је време дуже: једна седмица, или један месец? Ко уме на овој слици показати парче, које 1 месец означаје? Број сад, колико седмица има један месец! Покажи потез за једну седмицу! Покажи потез за 1 дан! Колико дана има седмица? Колико седмица има месец? Овде на овој слици се не види само 1 месец забележен. Бројте месеце почевши одавде! (1 месец, 2 месеца... 12 месеци). То је дугачко време. Ми зовемо то време 1 година.

*) Дијаграм је овде један круг, који је подељен у 12 делова. Ти су делови обележени са именима 12 месеци. Ови месеци представљају годину. Осим тога, код једног месеца су обележене и седмице са данима. — Прев.

Колико месеци дају 1 годину? Колико месеци има једна година? (Понављање!) Покажи цео потез, који једну годину означаје! Покажи сад потез за један месец! (седмицу, дан!) Као што сваки дан има име, тако и сваки месец има име. Ево имена од месеца; читајте их! Ко зна, којег сте месеца пошли у школу? (нпр. септембра). Наћи месец септембар! Добро је, нашао си га! Ко зна, који је сад месец? (нпр. март) Погледај, да ли ћеш наћи и месец март. Добро. Сад избројте, колико месеци идете већ у школу! (1, 2 7 месеци). Колико месеци фали још до једне године? Ко зна? Изброј, да ли је и то тако! Ал, сад ћу слику уклонити, да видим, ко је од вас што запамтио.

Колико дана има једна седмица? Колико седмица има 1 месец? Колико месеци има 1 година? Шта је дан (седмица, месец, година?) Које је време, између ових времена, краће (дуже?) Изброј времена и реци прво краће, на послетку дуже! (Обрнуто!)

Ведбања. Макса је био једну седмицу болестан; колико је дана био Макса болестан? Марија је била 1 седмицу и 5 дана код мајке; колико је дана била Марија код мајке? У седмици има два дана за одмор; колико је школских дана? Нека жена заслужи сваког радног дана у седмици 1 фор.; колико фор. заслужи за једну седмицу, која има 3 дана свеца? Колико круна заслужи њен муж, те исте седмице, кад он сваког радног дана добије по 3 К? Итд.

Једно мало дете је 3 месеца старо; колико је то седмица? Мала Драгиња иде у школу 1 месец и 3 седмице; колико је то седмица? Отац је био 2 месеца и 2 седмице на путу; колико је седмица био отсутан? Колико је месеци 8 седмица? Колико је месеци 12 седмица? Колико је месеци и седмица 7 седмица (9 седмица?) Итд.

Мали је Славко 1 годину стар; колико је то месеци? Неки је човек био $\frac{1}{2}$ године без посла? колико је месеци био без рада? Пролеће траје четврти део једне године; колико месеци (седмица) траје пролеће? Школска година траје 2 месеца мање него 1 година; колико је то месеци? Итд.

*

а.) **Понављање.** Колико годишта има једна година? Како се зову? Колико месеци

има свако годиште? Колико месеци има једна година? Кажу 12 месеци у години? Колико седмица има 1 месец? Колико дана има свака седмица? Кажу 7 дана у седмици!*)

(Наставиће се.)

Т. Костић.

Срески зборови.

Будимски срески учитељски збор.

(Свршетак).

Лаза Терзин је поднео овакав предлог, што се тиче вођења шк. записника:

Шк. С. издао је наредбу да се сви шк. записници воде осим на мађарском још засебно и на срп. језику. Тако сад имамо 6 шк. записника! Изрично се вели, да је то за наше авт. шк. надзорнике. Разуме се шта је интенција Ш. С.; на име тим начином би да очува карактер наших школа и да се штити наша шк. аутономија. Међутим то је врло јалова одбрана наше аутономне слободе; то није пут и начин за очување карактера наших школа. Ако је све то повређење, онда треба то на мало еклатантнији начин бранити. Треба се заузети боље и то онде, где би било и позитивног успеха, а не овде, од чега може бити само штете. А ево како! Данас је и сувише тежак положај срп. учитеља. Силни посао га је притиснуо. Са свих страна га само гњече. У том тешком раду сад је придобила и нова тешкоћа. Шк. дневник морамо водити на мађ. језику, јер то тражи од нас нови шк. закон. Наш Ш. С. сад опет тражи за себе да се води све то и на срп. језику. Ко зна да уредно вођење тих дневника није маленкост, (особито пак још, као што то захтева баш наш шк. референт, да се забележи и посао, који се даје деци, као тихо вежбање) тај може рећи, да то није лак ни мали посао. Узме то човеку сваки дан више од $\frac{1}{4}$ сата! За то, за ову годину већ морамо водити, јер је прописано, ал' да замолимо Ш. С. нек нам олакша, па да се бар у будуће не мора водити и на срп. језику обашка. То само оптерећује учитеља, а потпуно је излишно. Та, кад већ имамо то на мађ. језику, онда на што и на срп. језику! Та наши надзорници и тако морају знати и мађ., па нек гледају оне записнике. Тиме ће се само

*) Све док, што је изнешено о мерама за време, спада у I. разр. Тек ово даље, што долази, спада у II. разред. — Прев.

олакшати учитељу, који је већ и тако и сувише оптерећен.

Светозар Радашин, будимски учитељ, слаже се с предлагачем. И он је за то: да би требало укинути шк. дневник у опће, да се никако и не води. Вели постоји већ покрет међу престониичким учитељима, да се дневник о свршеном раду изостави сасвим, пошто то и нема своје сврхе. Трбало би да служи као нека контрола о учитељеву раду. Међутим, ако ће ко по томе да суди о вредноћи учитељевој, онда учитељ, само ако хоће, може преварити и самог надзорника. Да се тамо најлепше написати, а међутим да се од тог ништа не уради.

Председник замера предлагачу, Терзину, што износи овај предлог, који је несувремен. Тужи се на онакав посао, кога још ни отпочео није. Нек се прво увери, па ако је одиста тако, као што он овде износи, Ш. С. ће већ усвојити оправдану молбу учитељску. А није ни родољубиво, што се отреса баш тога, да као српски учитељ не води записнике и на срп. језику. Уједно се обзира и на ону примедбу Радашинову, где вели, да учитељ може преварити надзорника. Пре свега варати није лепо, а није ни морално. На послетку: Учитељ и не може варати надзорника, већ само себе. А тај дневник, он и не води за надзорника, већ за себе. То њему треба, да зна докле је дошао; шта још има да сврши. Њиме може да сравни и то, како напредује ове године, према прошлој години. Дал' је заостао у чему? У даљем разлагању своме рекао је референт К. Миловановић још и ово: „Немојте се баш тако много ни тужити на свој учитељски посао. Има људи, који раде дневно по 16—18 сати. Шта је учитељски рад од 32 с. нед. поред толиког физичког рада тих јадника?! Истина је, да физички рад и не умори, као учитељски, умни рад. Но, знам ја (вели шк. референт!) врло много њих, који говоре још и више од учитеља, па им ништа не шкоди. Баш ти, који су тако говорљиви, они живе дуже, него ма који други. У осталом узмите на ум то, да одмор и није дај учитељу, већ је тај одмор зарад деце. А учитељ, кад има слободног времена, нека само седи, па нек испише те своје записнике.

Школски Савет није хтео, а није ни могао одмах сâм, да са свим остави, да се записници

не воде и на српском језику. Шта би било, да је то учинио? Пребацило би му се, да је неродољубив, кад, ето, он сам избацује српски језик из своје школе.“

— Ето тако је говорио шк. надзорник, који је и сам био учитељ. Кад смо то чули: запањили смо се. Нисмо веровали својим ушима, да то говори школски надзорник. Нисмо веровали ни својим очима, да је пред нама Кузман Миловановић, који је толико година и сам био учитељем! На све ово смо оћутали. Нисмо хтели, шт смо нашли за вредно ма и једном речју осврнути се још и на оваке разлоге!

Радашин се објашњава с председником, шта је мислио с овим, кад је споменуо варање. Тиме је хтео изнети несмисао и ништавост тих дневника, а није хтео рећи, да ће и он варати кога.

Стеван Михалцић, учитељ у Пешти, приметно је, да учитељ не мора имати тај дневник о свршену раду, кад већ има израђен спец. наст. план. Спец. наст. план му даје упутство, докле је дошао, а шта још има да сврши.

Лаза Терзин, као предлагач, овако је рефлектирао на примедбе председникове: И опет му се додацује, као да говори из луфта. Ми већ сад водимо те исте записнике на срп. језику. Е, па ништа није тешко представити себи тај исти посао, како изгледа, кад се удвостручи. Образложио је и то, за што предлага ово. Хтео би да се бар онде олакша учитељу, где би олако могло бити. Та, ко ће му помоћи, ако ни наша власт неће да му помогне. Треба штедети свог раденика бар онде, где се може. Не треба нас и сувише оптерећавати, јер може прекипети, па ће се учитељи разбећи. Отићиће онамо, где је мање посла. На послетку послушно се баш самим разлогом председниковим. Наиме: кад већ тај дневник учитељ пише себе ради, а не за другог, е па за што га онда и гоните да га води. Оставите му на вољу, па ако мисли да му треба, нек га води. После свега овог остаје при свом предлогу, кога је поднео овако формулисано:

„Из разлога, пошто је данас српски учитељ и сувише оптерећен својим тешким школским дужностима, па ценећи ту његову пожртвовност и увиђајући ту његову велику оптерећеност, да би му се олакшало бар у пе-

У чему, те тиме што више потенцирала воља и енергија за овај претешки позив, предлажем: да се замоли вел. Шк. Савет, да нас опрости тог излишног терета, да не морамо водити шк. записник и на српском језику. Пошто те записнике и тако водимо једино само за наше автономне надзорнике, они би могли и отпасти, јер наши надзорници и тако морају знати мађарски, па би се тиме бар уштедео један посао учитељу. То би му могло само годити, јер би видео, да му његова власт иде на руку, јер га штеди, да се не троши бар онде, од чега нико нема реалне користи.“

После овога је предлог стављен на гласање, који је једногласно одбијен. Сачекаће се да се види прво, да ли је то баш одиста тако теретно, па ако се види, да јесте, онда ће се већ замолити Ш. С. да то учини.

На питање председниково, има ли ко год још какав предлог, Лаза Терзин је поднео овај предлог:

„Мисао о удруживању тако је нешто сувремено и корисно, да о томе не треба ни говорити. За то сви ми увиђамо и потребу оваких уч. зборових, где се само можемо печему поучити. Баш данашње тешке прилике императивно траже од нас, да се што јаче удружимо и ми учитељи. За то се можемо само радовати овоме сазваноме збору. Но договор је у толико плоднији, у колико нас је више. Јер више очију више и виде, више људи више и знају, у већем друштву више се и научи. Наш збор је тако мален, да изгледа као неки фамилијарни састанак. Има нас свега 12! За то предлаже, да се обратимо молбом сл. ЕШО-у будимском да дозволи, да се овај збор споји са збором учитеља из мохачког среза. С њима заједно било би нас једва преко 30. Већ се разговарао с друговима и о томе, како да се држе ти зборови. Увек би се могли држати доле у мохачком срезу, пошто су наше општине имућније, па би им лакше било давати нам путни трошак за збор, него оним спротим општинама за пут овамо горе.“

Овај предлог је једногласно усвојен и поднеће се ЕШО-у, а и председник је обећао, да ће га и сам потпомоћи.

Ако се ова 2 збора споје, идући збор ће се одржати у Мохачу. Време ће се објавити. Ако се не споје зборови, онда ће се одржати у Помазу и то са овим дневним редом:

Стеван Стојић учитељ из Помаза поднеће извештај о важнијим стварима, које се буду износиле у нашој и у иностраној педагошкој књижевности.

Лаза Терзин учитељ у Септ-Андреји изнеће свој суд о новој наставној основи и поновни предлог о вођењу шк. записника.

Софија Станковић учитељица из Ловре радиће практично.

Председник је умољен, у случају, ако се зборови споје, из мохачког среза једном члану нека се да, да спреми једно популарно предавање за народ.

Тиме је, ето, довршена седница овог малог учитељског збора. Судећи по живом интересовању свих чланова, надати се, да ће се и у њему, према приликама, радити одушељено, вредно и корисно. Дај Боже, да буде тако!

Г-Г

Са среског учитељског збора вел.-кикиндског. Дана 7./20. октобра о. г. одржана је седница учитељског збора вел.-кикиндског школског среза у Вел. Кикинди. Ако је за среске учит. зборове икада било потребе, то су они у данашње време заоста као кора хлеба потребни. Донесен је нов школски закон; ступа у живот нова наставна основа, па ту треба много правог братског саветовања, да се учитељство разазна у овом новом лавиринту. На оне многе неизвесности, које највише узнемирују духове, треба много вере и охрабрења, да се за рад поуздање стече.

Како је све то тако важно саветовање текло на вел.-кикиндском среском учит. збору, ево нека покаже овај извештај, који ћемо овде верно изнети.

Седница зборска доста је касно отпочела, јер воз, којим највећи број учесника стиже, долази тек око 9 часова пре подне. Још је прво одржана одборска седница, па је и за ову доста времена требало. Но дође напокон време и сама зборска седница да се отвори. Отворио ју је пак Христифор Свирчевих, епарх, школ. референт. Говор којим је то учинио, беху безбојне фразе. Један друг наш zgodно је окарактерисао тај говор кад је рекао, да је то једна лекција из фразологије.

После овога поздравља председник заменик Михајло Косић извештава, да је на последњем збору у Меленцима био углављен

дневни ред за данашњу седницу, по поводом ступања нове наставне основе у живот, настала је потреба да се збор и о тој основи посаветује, те је и тај предмет узет на дневни ред. Уз то се још једна тачка морала метнути, а то је извештај са течаја учитељског у Сомбору, који је течај приредила највиша школска власт ради тумачења нове наставне основе а и ради саветовања и упутства о бољем начину предавања мађарског језика. Да говори о наставној основи примно се референт Свирчевић а извештај са курса поднеће Милан Моћић, учитељ у Вел. Кикинди, који је на том курсу као званично изасланик слушалац био присутан. Одбор препоручује говор о наставној основи као прву тачку дневног реда а извештај са курса као другу тачку. Међутим пак Љубомир Лотић, учитељ вел. кикиндеци поднео је писмен предлог, који кад би се усвојио, имао би се дневни ред друкчије углавити, те зато ће да прочита тај предлог а ако ко има какве примедбе у погледу дневног реда нека их изнесе.

Предлог Лотићев гласи:

„Обзиром на велику важност најтачнијег практичног претреса нове наставне основе и нарочито, да би се у наставном градиву свакога разреда појединце могло истаћи и пронаћи баш оно, што је сумњиво како управо и у којој мери треба да се предаје; као и да се с тим у вези тачно установи: да ли је могуће свршити цело наставно градиво у појединим школским књигама и ако не, шта би требало из истога одабрати, а поврх свега да би се саставиле специјалне наставне основе за разреде и групе појединце — без чега би данашња седница остала испод нивоа правог свога задатка, предлажем: да се као први и најпрежнији предмет у данашњој седници усвоји подела целога збора на секције по различним појединим или комбинаваним разредама — у којима ко дела, да се свака ова секција повуче у посебну школску дворницу и основно проучи наставну основу, забележи све оно, о чем би се требало саветовати, састави специјалну наставну основу, изрече мишљење о школским књигама и да свака секција изабере по једнога извештајца, који ће о свем том поднети извештај седници ради данашња закључка. Пре свега тога пак нека седница допнесе решење о том:

да ли ће се наставно градиво удешавати на месеце, седмице или дане?“

По прочитању овога предлога референт Свирчевић разлаже, да је он саопштио председнику-заменику, да жели да говори о наставној основи. Сматра то за своју дужност. Том тумачењу приписује велику потребу, јер као надзорник хоће да каже шта ће нарочито захтевати да се и како да се из наст. основе обрађује. Жели свакако, да прва тачка саветовања буде његов говор о наставној основи, те да може рећи што жели.

Љ. Лотић: Кад сам се решио, да поднесем овај предлог, учинио сам то зато, да се омогући да рад данашње тако важне седнице што плоднији буде. „Говор“ о наставној основи, шта то значи? Да око два часа слушамо оно исто, што смо сви већ небројено пута читали и о чем смо толико пута и разговарали. Није ли то заиста непотребан посао? Па још је и сама власт са сваке стране протумачила наст. основу. Ако се пак усвоји мој предлог, ево како ће рад тећи: У свакој појединој секцији прочитаће се део наставне основе за тај разред или разреде и забележиће се све оно што је можда нејасно или што се даје на два начина тумачити, па ће се онда о тим стварима говорити. Таких пак места има у наст. основи, као што је у опће и у новим законима и другим званичним издањима немогуће избећи, да се не увуку по пеке нејасноће, те се после издају разјашњења, допуне и т. д. Осим тога веома важна ствар је саветовање о школским књигама. Има врло опширних књига, за које и сама спроводна наредба каже да су опширне и вели, да се одаберу они предмети, који су према наставном градиву потребни. Споменућу само мађарске читанке за III. и IV. разред. По старој наставној основи предавало се лане у IV. разреду само 50 бројева, а сад за трећи разред треба да се из 107 бројева одабере шта управо да се предаје. У мађ. читанци IV. разреда пак има 110 бројева, те из реда тих предмета такође треба да се изаберу предмети, који ће се предавати. То важи и за српску читанку. Овај посао апсолутно је немогуће у пленуму радити, те су дакле лекције заиста потребне. Даље, учитељи и учитељице имају сачинити специјалну наставну основу. Ова треба да се на месеце сачини, јер на дане је

у нашим школским приликама просто немогуће. Па и специјалну наставну основу ко боље може сачинити него дотични учитељи, који у којем разреду или разредима раде. У свима овим саветовањима нашим врло често ће требати и г. школски референт да каже своје мишљење и то ће бити прави говор о наст. основи, онаки какав управо треба. Тако ће се онда сви разићи са овога збора потпуно упућени у свем ономе што им је потребно. У наст. основи неће бити за њих нејасних места, знаће шта треба да предузимају из свију књига а имаће израђену и специјалну наставну основу на месеце. Потребу свега овога пак сви треба врло добро да уочимо, а нарочито за оне наше другове, који сами или по двоје па ма и по троје у понекој општини делају. Мигде нас има више и састанемо се један с другим, па се и поразговоримо о многим чему, али они нити имају с киме да се посаветују, нити кога за штогод да запитају, па је највећа дужност свију нас, да их извучемо из многих неизвесности и сумњи. Ако „говор“ о наст. основи дође на прво место, изгубићемо време од најмање два часа и ни свако себи а ни својим друговима нећемо дати све оно што треба са овога збора да понесемо, те ће нам рад јалов бити.

(Наставиће се).

Седница среског учитељског збора вршачког одржана је 23. септембра о. г. у Дежану. Текла је овако: Председник отвара седницу. По том преставља госп. референта Хр. Свирчевића као новог природног председника збора и предаје му реч. Госп. реф. изјавио се као пријатељ учитељства, који жели са учитељима раме уз раме радити. Позива учитељство на истрајан рад, јер опстанак српских нар. школа зависи од материјалне и унутарње стране. Првој ће се удовољити те према томе остаје још да учитељи савесним својим радом, свакидањом спремом опстанак српских вероисповедних школа подржавају.

За тим је по дневном реду: Живојин Стојадиновић, учитељ из Вршца, поднео подробен извештај о предавањима на курсу у Сомбору и држао практично предавање о деловима тела са I. разредом. Живојину Стојадиновићу мора се признати труд и умешност у предавању директним методом.

О риби је на основу слика очигледно предала такођер по директном методу К. Поповићева учитељица из Павлиша.

Петра Новаковић, учитељ из Дежана предавао је по једну методску јединицу из очигл. наставе у свима разредима такођер директним методом.

Господин референт је сâм предавао директним методом причу: „A sovány étel“, на чему му је изречена најтоплија захвалност.

По том је приказивао нову наставну основу идући од предмета до предмета. Изрекао је, да спец. наставну основу од учитељства за ову годину још не може тражити, али ће моћи на писмено спремање, те ће захтевати при инспекцији да му се писмена спремања покажу.

У затвореној седници изречено је од стране овога збора да се директан метод свугде употребљује гдегод се може, а где је то немогуће, да се прибегне у помоћ матерњем језику.

Одређен је дневни ред за пролетну седницу која ће се одржати у Вршцу.

После тога су сви учествовали на заједничком ручку и у 4 сата после подне беше разлазак.

ДОПИС.

~

Из Потисја. Поштовани г. Уредниче! Нећу да вам пишем о раду нашег среског учит. збора — о оној седници, која је одржана у Ст. Бечеју, дана 6. октобра о. г. — не што се не би могло о њему и у јавности говорити, — него што би тај извештај и сувише морао бити опширан — а знам, да простор нашег листа то не дозвољава.

Морам да се обазрем, на оне утиске, који су и сувише утицали на нас млађе учитеље, приликом расправљања појединих предмета, што су били на дневном реду. Наш збор остао је обезглављен, те је ову седницу отворио, шк. референт г. К. Миловановић, поздравивши збор добродошлицом, нагласивши, да није дошао овамо, да смета слободном раду збора — већ и ако је присутан, као шк. надзорник, даје свакоме члану потпуну слободу говора и т. д. Под тим утиском, вођено је поверење и радост овога збора а на предлог Јове З. Медурића што том сед-

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

ницом руководи епарх. шк. надзорник, који је дошао из учитељског реда, до тог положаја. Наравна ствар, да је збор — својим ћутањем усвојио горњи предлог. После овога, дошао је на ред извештај о раду изасланика на учит. течају у Сомбору. — И овде је Ј. З. М. добио први реч и почео је да критикује и теоријски и практичан рад, који је предузиман на томе течају, и то стварно и разложно. Но са свим је природно, да се ту морао дотаћи и оних личности, које су биле одређене као предавачи на томе течају.

И чим је почео да о овима говори, видело се са лица г. референта, да му то не годи и опоменуо је нашега браца Јову, да се окане тога посла — и да не увлачи у критиковање оне људе, који су изнели на томе течају на пазар оно, што су најбоље знали.

И ми смо се погледом, један на другог морали запитати: јели то слобода говора? И није ми чудо, што ми млађе учитељске снаге оћутасмо, али се чудити морамо, да су ту они старији учитељи, који су искуснији праксом и теоријом — могли да оћуте на оваки поступак нашег г. референта.

Не треба господо по улицама и за леђи шк. референта, износити његове поступке којима се служи у зборским седницама, него то њему треба рећи у отвореној седници јер њему као бившем учитељу, не може и не сме то бити противно, пошто је баш он такав начин заступао, док је био учитељ.

Но колико смо несамостални, колико смо заплашени и збуњени кад седи у нашој средини шк. референт, видело се: кад је дошао на гласање предлог Арк. Павловића, да се против решења епарх. шк. одбора, — којим је наређено, да се имају позвати у зборске седнице и они учитељи, који су на допусту, а не њихови заменици — уложи уток на Шк. Савет. Ту се све згледало једно на друго, ко ће први да устане — да је, како ми се чини, и самог референта било срамота, што види око себе саме кукавице и људе несамосталне, да је по други пут морао позвати на гласање, јер овако једно важно питање, захтева више интересовања, више живости од стране учитељства. Па зар није то срамота, да се тако држи овај збор који је за живота пок. чика Душана, важно као најбољи срески учит. збор!

Ст. Бечејски учит. збор, није пријатељ заједничких ручкова, те је и овом приликом изостављена та последња тачка дневног реда, а ми се разиђосмо, сваки на своју страну, оставивши госп. референта самог да размисља о раду те зборске седнице, као и о променама између њега и учитељства од како је прешао у виши клир.

Један члан

ст. бечејског срез. уч. збора.

Преглед књига.

Одговор г. Ђоки Петровићу.

У „Застави“ бр. 214. одговара г. Ђока Петровић, писац књиге: „A Magyarok története“ на моју критику, што је изашла у овоме листу бр. 14.

Пре свега ћу да побијем његове тврдње у „Застави“, а после ћу да га упозорим како му је књига доиста препуна погрешака сваке врсте.

Што се тиче онога „А“ испред: „Magyarok története“ ја и опет тврдим да мора доћи. Та, ено Вам Dr. Kiss-a, Ви се и онако радо позивате на њега кад Вама у прилог говори. Он има две мале књиге, једна за V. а једна за VI. разред основних школа, па и он каже: „A Magyarok története“. Mangold Lajos, умиров. проф. историје на пештанском универзитету каже: A Magyarok története. Varga Ottó опет каже: „A Magyarok története“. Horvát Mihály и опет каже: „A Magyarok története“. Што се тиче израза „verekeđni“, ја држим да не покрива онај појам, за који се узима. Јер: „verekeđni“ се може на вапшару, флашама, столицама, батинама, папучама; а кад стоји народ пред народом и војска пред војском, па где не само да њих неколико излупају, него се гледа, да их што више убију, ту онда држим, да није: verekeđni згодан израз, па ма он деци врло лак и згодан био.

Што се тиче слова: „ez“, односно „e“ веома ми је мило, што сам чуо, да се Ви доследно држите новог правописа, а само историјска презимена пишете старим правописом. Кад је тако, изволите отворити своју књигу, па ћете наћи одмах на I. стр. „ez“ место „e“ у речи: Galiczia. Ако посумњате код ове речи, а Ви отворите „Tanterv és utasítás“, што је угарско министарство богочасти

и наставе издало 1905. па ћете се уверити на стр. 137. да ја имам право. На 8. страни ваше књиге има: harezolt, па опет Galiczián. На 12. страни имате: ezimet. На 13. страни имате: herezeg и ezimet. Јесу ли и ово иеторијска имена? Је ли и ово доследно школском правопису? — А оно, што навађате оне писце: Györrfy-a, Pacséri-a и остале, њима пека је част, али од Вас је то само: лари-фари.

Највише се из тога може видети, да Вас је моја критика мало збунила и повијала Вас: ма и са кратко време из новинарског рајона и нагомила Вас, да узмете у руку књиге, које сте одавна требали не у руци, него у глави имати. Одиста се радујем кад видим, да осим новина и друге ствари читате.

Да видимо, ко је довео Мађаре до Мункача Алмош или Арпад. Запета је смешно говорити о овоме. Али један учитељ V. и VI. разреда, писац мађарске историје, није с тим питањем на чисто. Он се епо и у књизи, а особито у „Застави“ размахује и хоће да мене пред читаоцима „Заставе“ покаже као незналицу. Но, по мом мишљењу боље би урадио, кад већ ни то није знао, да је узео још коју историју осим Kiss-ове за V. разред. Он је одиста обе Kiss-ове књиге имао (кад је своју писао) т. ј. и ону за V. и ону за VI. разред, али ни те две није сранио, а да истражује још и по другима, за то је опет био и сувинше комотан. Kiss у својој историји за V. разред одиста се изражава нејасно, баш као да је знао, да ће му наш писац наићи на лепак, и фактично каже оно, што је писац у „Застави“ цитирао. Но, што није отворио Kiss-ову историју за VI. разред, па би тамо на 6. и 7. страни нашао, да је Алмош још у Ателкузу пре „vérszerződés“-а предао водство Арпаду, а овај с њима склопио крвни уговор и повео их према Кијеву, Лодомерији, Галицији и напослетку око 894 дођоше до Мункача. Па како сада стојимо г. Петровићу? Ко је већи капацитет: да ли Dr. Kiss Áron-ова историја за V. разред или Dr. Kiss Áron-ова историја за VI. разред. Ја држим ова последња, јер је та књига писана за старије ђаке. Ето видите како човек кад брзо и несолидно ради дође у хор сокак.

Mangold Lajos у својој књизи: „A Magyarok története“ вели то исто у V. издању на страни 14.

Cseh Lajos у књизи: Magyarország oknyomozó története на 7. страни вели: „Etelközben találunk ideiglenes hazát. Etelközben egyesülnek a törzsek. Megkötik a vérszerződést, közös vezérüknek választják meg Árpádot.

Lovesányi Gyula, проф. историје на пештанском педагогијуму каже на страни 83.: „Lebediából a bessenyóktól kiszorítottván a Dnyeszter, Pruth és Szeret melléki Etelközbe vonult, hol Árpádot vezérlő fejedelmül választá. И тако даље: могао бих Вам још једно туце наређати разних научењака, који сви овако кажу. Ја држим, да се пред читаоцима овога листа у овој ствари нисам морао ни правдати, али држим, да ће доћи овај лист до руке и оним читаоцима „Заставе“, који ме познају, а који су историју већ давно бацили из руке, па стога сам овде навео више цитата.

Писац ме упозорава на Миленијум, и вели, да ја немам право када критикујем ону његову годину на 1. страни. Он вели, да је код њега на 1. страни 894. а ја бих опет рекао писцу, да се и из те његове тврдње види хаљкавост, несигурност, непоузданост, лакоумисленост, или зла намера кад он није хтео ни у своју књигу да завири на 1. страни кад га већ неко опомене: и још му се изрично каже: она година на 1. страни није добра. Он то на једно прими, на друго пусти или валдз злонамерно штампана у „Застави“ пенетину: јер на 1. страни стоји, да су Мађари дошли код Мункача око 844. год. а то не ваља. Да тамо стоји, као што писац у „Застави“ пише 894, ја не бих могао, ни смео томе приговорити.

А сада још коју о Петровићевој књизи. Из прве моје критике прогутао је писац доста погрешака, па их се у „Застави“ није ни дотакао, или се изговарао на штампарске погрешке и лепо нам их је све разјаснио — које својим писањем, а које заградама. У идућем броју „Заставе“ имаће писац да нам прикаже читаву систему свога писања, које великих, које малих слова. Ја се бар томе надам, јер ако је доследан, онда треба да нам све протумачи, јер ето има света, па га криво разуме, те хоће то да назива чак! и незнањем.

На страни 1. на више места стоји: „Magyarok“ са „M“, а нема му ту места. Да ли и велико „M“ код вас у рукопису са свим личи

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.RS

на „m“? Па онда: Kelték, Bolgárok место kelták, bolgárok. Је ли и ту мало и велико једнако код Вас? Па на 8. страни исто. На 16. страни пише: tatárok и mongolok са малим почетним словима, што је добро и на 17. стр. стоји: tatárok. На 20. страни стоји: olaszok. На 21. страни пак свуда доследно стоји 3 пута Töbökök са велико „T“ а треба мало. На истој страни стоји Magyaroknak, а треба са „m“. У опште из ове историје могло би се извести, да имена: Мађара, Турака и свих осталих народа (валда) — осим Татара, Монгола и Талијана — пишу се великим почетним словом. Таке су погрешке на страни 22., 23., 24., 25., 26., 27., 28. и т. д.

Како се то зове? Да ли је то знање или незнање или просто један „chaos“? А сада да видимо још нешто из граматике. На страни 1., 10., 11., 12., 15., 16., 17. и т. д. у целој књизи пише писац: а ki, а mely, а hol (све односне заменице) одељено, а треба спојено. Ја се надам, да ће нам ово писац разјаснити. На 10. страни стоји: „távozzon“ место távozzék. — На страни 16. стоји: „Béla kardot vitt“. Ја држим, да онај ко зна мађарски неће тако рећи, а и код Kiss-а у обе књиге на кога се Ви позивате стоји: „kardot hordatott“.

Да Вам наведем једну Вашу оригиналну реченицу на страни 21., на да Вас замолим, да ми протумачите конструкцију: „A külföldi fejedelmek és a pápa azt akarták, hogy a Törököket le kell győzni és rábirták a királyt stb.“

На страни 26. стоји: esele patakba, а по правопису требало би: „Cselepatak“. Погледајте и код Kiss-а! — То су у главном погрешке, што сам их навео као што видите само до 26. стране, даље држим да не треба да идем, јер овде није место, да се све погрешке наређају. Но, да се писац по своме обичају не би изговарао на штампу, ја ћу да наведем неколико погрешака, за које држим да су штампарске, па их нисам узео, да се не каже да пабирчим по књизи штампарске погрешке. Ево их: на страни 12. Korrány а треба Korrány; на страни 15. közzé, на страни 16. Borsó-megye, на страни 22. vaskapu, на страни 23. а mit az országgyűlésben is meghallották и остале.

А сада долази још да сравнимо књигу г. Петровића на неколико места са књигом Раесеријевом и са обе Kiss-ове.

Писац у „Застави“ се просто непрено, па се лупа по преима и тражи код Срба момка, који би као Србин умео и могао на мађарском језику да напише овако нешто.

Као што видите, здраво са велике висине све посматра: по ови доњи редови држим да ће нам осветлити то писање.

У Петровићевој књизи коју је он написао стоји на страни 12. „Ezek Korrány somogyi vezér indítására fel-támadtak, de István Veszprém mellett legyőzte őket. Mikor azután István a kereszténységet az országban elterjesztette, Asztrik érseket Rómába küldte, hogy intézkedéseire kérje ki a pápa jóváhagyását“.

На страни 20. у Петровићевој књизи стоји: „A nemesség biztosítására alkotta az ősiségi törvényt. Eszerint a nemesek birtokait családjuk engedélye nélkül nem lehetett eladni. Ha pedig valamelyik család kihalt, a birtok a királyra maradt. A jobbágyoknak megengedte a szabad költözködést, adót fizettek s elrendelte, hogy a nemesek a termés kilencedét tartoznak fizetni“.

На 13. стр. преписано је из Kiss-ове за VI. раз. На 15. стр. из Kiss-ове за V. раз. На 17. стр. има много Раесеријевог. Исто тако на 18. — Стр. 19. Róbert Károly сав здраво се подудара са Раесеријем. На стр. 20. без малог изузетка све по Kiss-у од речи до речи и т. д. Даље долазе и ређају се писци час један час други. Често пута једна те иста партија слаже се од речи до речи час са Kiss-ом за V. па за VI. па опет са Раесеријем само: „да се Власи не сеђају“ наш писац мало хоће да завара траг, па мења место реченицама као што смо већ видели. Како се зове тако писање(?) ја остављам сваком читаоцу да сам каже.

Те тако бих ја био готов са својим одговором г. Петровићу. Да је г. Петровић при писању имао више „сифлајша“, књига би свакако боље испала, а да је писац онога хвалнсавога чланка у Застави упућеног на мене имао мало више скромности, не бих

А у књизи Kiss-овој за V. разред на 7. страни стоји: „Ezek tehát Korrány somogyi vezér indítására fel-támadtak István intézkedése ellen, de István Veszprém mellett meggyőzte őket. Mikor aztán István a kereszténységet az országban mindenfelé elterjesztette, Asztrik érseket Rómába küldte, hogy intézkedéseire kérje ki a pápa jóváhagyását.“

У Kiss-овој књизи за V. разред на 2. страни стоји: „A jobbágyoknak megengedte a szabad költözködést, adózásukat szabályozta s elrendelte, hogy a nemeseknek a termés kilencedét tartozzanak adni. A nemesség biztosítására alkotta az ősiségi törvényt. Eszerint a nemesek birtokait családjuk beleegyezése nélkül nem adhatták el. Ha pedig valamelyik nemesi család kihalt, a birtok a királyra szállott“.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

имао прилике, да га овако неглиже прикажем. Што се тиче багателисања моје личности, ја сам слободан приметити, да и мене и г. Петровића многи познају и у Н. Саду и у Будиму.

Н. Сад, на Петковачу.

Г. Мирковић.

Б Е Л Е Ш К Е.

Учитељско деоничарско друштво „Натошевић“, преселило је свој новчани завод, књижару и штампарију у своју кућу у ћурчијској улици број 26. За новчани завод и књижару отворило је лепе локале са улице, а за штампарију назидало је у дворишту лепу пространу зграду.

„Српски учитељски конвикт у Новом Саду“ примио је у октобру т. г.: Од Јована Козобарића, пароха у Грку 25 К чланарине. — Од Николе П. Метикоша, учитеља у Боботи 50 К чланарине. — Од Саве Поповића из Новог Сада 25 К чланарине.

Учитељи и појање. Школ. Савет упутно је школској анкети на мишљење представке учитељских зборова за ослобођење учитеља од дужности појања.

Француско школство понарођено је законом од 1881. год. Од 1889. год. несмеју учитељи ни за плату ни бесплатно вршити појачку дужност у цркви. Плата најмлађих учитеља је 900 франака; даље основне плате за учитеље раздељене су у пет разреда од 1000 до 2000 фр., за учитељице у четири разреда по 1000, 1200, 1500 и 1600 франака.

Читуља. У суботу 10. (23.) октобра о. г. у 7 сах. изјутра, преминуо је овде у Нов. Саду умировљени сентомашки учитељ Нестор п. л. Миковић у 73. год. живота. Он је био један угледан представник старог кола учитељског. Вредан радник у школи, интеллигентан и виђен у друштву, пун урођеног хумора, уживао је симпатије својих другова и пријатеља, а ђаци који су долазили у новосадску гимназију из његове школе и школе пок. Јована Настића, обично су били међу најбољим гимназијским ученицима. У доба кад је у овостраном Српству име Сентомаша било најјаче популарно, учитељевало је у њему старије коло добрих и спремних учитеља, међу којима су Лаза Михајловић, Јован Борјановић, Нестор Миковић и Јован Настић били и изврени пе-

вачи. Ово коло сентомашких учитеља под управом вештог коровође Борјановића, већ у оно доба, тако рећи пре 40 година, створило је у Сентомашу једну од најбољих певачких дружина оног доба. Пок. Нестор био је виђен члан таког вредног друштва, јер се још као млад учитељ у почетку шездесетих година одушевљавао за напредак свога народа, те у том одушевљењу певао Црној Гори:

Ој у теби Србин гледа
Стару славу — славу нову
И све што је Србин негда
Изгубио на Косову.

Јавор, 1862. бр. 29.

После пуних 40 година вредне учитељске службе покојник је ступио у мир и напастао се у Новом Саду где је задовољно живео неколико година са својом супругом Маријом. Но кад она оде Богу на истину, потресла га је туга и очај за њоме веома јако, те је од то доба и он бивао све немоћнији.

До вечне куће отпратио га је леп број угледних грађана новосадских. Сентомашки учитељски збор изаслао је једног свог члана, Витомира Рунића учитеља, али многи пратиоци на укупу запиташе: „Зар није нико дошао од стране сентомашке општине? Та пок. Нестор јој је верио и савесно послужио 40 година.“ Али шта ћемо кад се рад васпитачки још увек најслабије цени и најбрже заборавља. Па и ми сами учитељи не настојимо око тога, да у такој даној прилици својим друговима јачим обележјем истакнемо значај тога рада. Нека је трајан спомен овом остарелом школском раднику!

† **Сретен Ж. Пашић.** Српска просвета и српска књига изгубише 20. септембра о. г. и опет једну одличну снагу. У Београду се после кратко боловања упокојио Сретен Ж. Пашић, многогодишњи управитељ тамошње више женске школе, а од ове школске године професор београдске П. гимназије. Његов књижевни рад познат је из „Бранкова Кола“ и нашем свету, а одликовао се лаким занимљивим и разумним стиллом. Ретко је ко тако знао народне песме, народни живот, као покојни Сретен. Из његових прича: као надзорника школе при испитима, огледи се жарка љубав према народном бољитку и напретку. На вишој женској школи завео је и практично кување и тражио је од више година, да се уз

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

вишу женску школу заведе практично домаћинство, које је по западним и напреднијим земљама на све стране заведено, али није успео. Написао је поред многих педагошких и поучних ствари и читанку једну за ниже школе са дром Миланом Шевичем. Беше веселе нарави, радо је певао уз гусле народне песме. На дому је имао примеран живот и однеговао је са својом верном супругом Јулом два сина: Ђорђа и Боривоја и три кћери: Јелицу, Надежду и Катарину. Лака била црна земља овом вредном књижевнику, одличном учитељу, мудрог управитељу!

Женска гимназија у Београду. У Београду су пре четири године одвојени од Више Женске Школе разреди гимназијски, те их је ове године било четири виша и крајем школске године изведено је на матуру прво коло њено. А сад су одвојена од исте школе и четири нижа разреда, те је тако комплетирана потпуна гимназија.

Ми не налазимо довољно разлога одвајању ове гимназије, јер је гимназија — гимназија, без обзира на пол, и нема мушке и женске гимназије као што нема мушког и женског Латинског и мушке и женске Математике; и чак мислимо, да би се то женскиње много боље школовало у мушким гимназијама, а присуство њихово у њима благотворно би утицало и на мушкарце, као што се то опазило и у осталог света. Али кад је већ то учињено, онда бисмо само пожелели среће и добра успеха, и да време не покаже: да су овом установом Србији одузете многе добре мајке и учитељице, а створени рђави чиновници! —

М.

Укидање матуре у трговачким школама. Министар богочасти и јавне наставе у споразуму са министром трговине наредно је да учење у трговачким школама од сад траје 4 године и тиме укинуо матуру која се полагала свршетком треће школске године. Д.

Једнак рад — једнака плата. Сенат у држави њујоршкој решио је са 38 гласова против 3, да се и учитељицама да једнака плата као и учитељима. Тако је и право!

† **Cezar Lombroso** професор свеучилишта у Турину најбољи познавалац и испитивач питања о злочинцу умро је у 73 години. Његови списи су створили праву душевну револуцију међу правницима, антрополозима и

филозофима. Његова теорија је дала сасма нове основе судској јудикатури, а утицала је и на педагогију. Д.

Овај број „Шк. Гласника“ касније је изишао из штампе због пресељења учитељске штампарије „Натошевић“.

Мало одговора.

Прочитали смо у „Застави“ сав богати извор разних грдњи и измишљотина против „Школ. Гласника“, некадашњег „Школ. Одјека“, издавача „Школ. Гласника“ и осталих учитеља који су узели себи слободу да буду противног „мнџња“.

Затим смо отворили „Заставу“ од пре неколико година и прочитали у њој једну Изјаву у којој је стојало: „Резолуција учитељства новосадашког школског среза није била обвезна по мене, јер ја нисам ни био на конференцији учитељској ни на избору учитељског заступника. Зашто — то знају неки моји другови учитељски.“ (Канда се нешто још и сад сећамо!)

Кад смо то све прочитали лепо смо оставили све на своје место и предали се судбини, да саслушамо из те јединствене „женијалности“ нов транспорт тих звучних „истина“, које би да немамо паметнија посла, регистрирали за позвија, млађа учитељска покољења ради вечног спомена.

Уредништво „Школ. Гласника“
и сви остали непокајници.

НОВЕ КЊИГЕ.

Изишло је XVIII. коло књига Српске Књижевне Заједнице, у коме су ова дела:

Песме Војислава Ј. Илића, II. половина (краће пригодне песме и сви већи епјеви).

Науци, роман из живота у Приморју, од Ива Типика.
Драматски списи Јов. Ст. Поповића, књига III, с предговором др. Јов. Скерлића.

Милићевићева књига, 7 радова Милићевићевих, са животописом и прегледом рада његова од др. Тих. Р. Ђорђевића и Јер. Живановића.

Ловчеви записи од Ив. С. Тургејева, у преводу др. Јов. Максимовића, II. половина.

Нова Италија од П. Орија, у преводу Миодрага Ристића, с ликовима људи, знаменитих за уједињење Италије и са 2 историске карте.

Коло износи 94 штампана табака, повез је у трајноме платну.

Књиге се растурају преко повереника оним редом, којим су стигли улови. Добротвори ван Београда добиће књиге преко месних повереника.

Кава — та племенита биљка — добила је сунарницу. — Ну ова је не ће, нити хоће да потисне из дневног потрошка. Шта више она само олакшава одучење ужитка зрнате каве онама, који је из буди којег разлога не могу или не смеју да пију. Та се специјалитета зове: Франкова „Перл-раж“ или укратко „Перлро“.

Ова ће специјалитета ражи својим извреним кусом сигурно сваког љубитеља каве задовољити. Укус изварка — приређеног од ове специјалитете — тако је сличан кусу праве каве, да се готово не може веровати, да изварац, приређен од ових красних, на нашим пољанама узраслих и особитим начином пржених зрна ражи не садржава и праве каве

Пријатна и угодна горчина „Перл-ражи“ донаша са собом, да се иста чим чешће, тим радије пије. Предност овог производа лежи баш у томе, што нема оног слатког, одвратног куска, као н. пр. јечмена сладна кава, која баш због тога — кад се дуже времена пије досади.

Придода ли се том изварку јоште мало и познато и особито обљубљеног правог „Франковог“ додатка за каву, биће иста још бољег и течнијег куска, те лепше боје.

НОВО! НОВО!

≡ РЕЉЕФ ≡

ЗМАЈ ЈОВ. ЈОВАНОВИЋА

Лик из последњег доба Змајера живота.
Ванредно леп украс за собу на зид, за школе, читаонице, гостионице и др. сличне просторије.

ЛИК ЈЕ ПОДЕШЕН САСВИМ ТАЧНО.

Величина 50 × 35 цм.

 Цена 5 К.

РАЗАШИЉЕ КЊИЖАРА
учитељског деон. друштва
„Натошевић“.

„НАТОШЕВИЋ“ УЧИТЕЉСКО ДЕОНИЧАРСКО ДРУШТВО
у Новом Саду

са основном главницом од 50.000 Круна,

препоручује браћи учитељима свој новчани завод који прима улоге на штедњу са 4% и 4½%, издаје зајмове под повољним условима, тачно и савесно обавља сваки новчани посао, ради сваки дан, осим недеље, од 5 сати после подне, а четвртом ради од 2 сата после подне.

Препоручује своје **велико стовариште књига** забавних, поучних, педагошких, за народ, дечјих, икона, школских уџбеника, учила, разног врло доброг писаћег прибора, ванредно доброг мастила, црног и у разним бојама, оловака, гуме, јевтиних а добрих задаћница, цртаће артије, цртанака, креде, тушева, упијача подметача, врло финог сајдпапира у много разних боја, карата посетница, заручних, венчаних и посмртница, куверата ванредно добрих и јевтиних. Концепт-папира јевтинијег него игде.

 Ова учитељска радња је веома велика већа него икоја друга. Набавља робу из првих и најбољих извора.

Учитељска штампарија „Натошевић“ већа је од свију других штампарија. Има велику количину разних слова, украса и шара, тако да је у стању обавити сваки посао од најмањег до највећег врло укусно јер има велики избор материјала, брзо и тачно, јер има врло добре раднике, јевтино јер потребан материјал повлачи из творница под повољним условима.

Учитељи свију напредних народа имају овске установе и настоје где год им се укаже прилика, да помогну ове своје установе. Тако треба и наше учитељство да ради и подиже и снажи своје установе.

„Школски Гласник“ излази у Новом Саду 15. и 30. дана сваког месеца осим јула и августа. Стаје на четврт године 2 К или 2:50 динара. Огласи се рачунају по 6, 5 и 4 К од четвртине стране, и то ако је оглас изишао у листу 1 пут или 1—5 пута или 6 и више пута. Рукописи и прегледата шиљу се на: **Уредништво „Школског Гласника“, Нови Сад (Ujvidék).**

Издјел: Ђока Михајловић, учитељ.

Одговорни уредник: Гавра Поповић, умир. учитељ.

Штампарија Учитељског деоничарског друштва „Натошевић“ у Новом Саду.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА